

Herbezinnen

Ecologie is en blijft volgens mij de meest intrigerende discipline binnen de levenswetenschappen. Ecologie legt verbanden tussen de levende en niet levende wereld. Ecologie levert stof tot nadenken over je eigen nederige plaats in het grote geheel.

Ecologie speelt ook een belangrijke rol in het water- en natuurbeheer. Begrijpelijk, want met alleen chemie en fysica kun je de huidige dan wel gewenste toestand van een natuurgebied of watersysteem niet duiden. Ook in het magazine dat u op dit moment leest, speelt ecologie een prominente rol. Hoewel ik zelf ook ecooloog ben, begin ik langzamerhand echter steeds meer te twijfelen aan de instrumentele waarde van mijn vakgebied. Weten we wel genoeg van de buitengewoon complexe relaties tussen planten, dieren en hun omgeving om hier ons water- en natuurbeheer op te enten? Kunnen we inherent dynamische processen gebruiken om statische beheerdoelen mee vast leggen? Kunnen we vanuit ons menselijke tijdsperspectief wel omgaan met ecologische tijdschalen? Eerlijk gezegd geloof ik daar geen barst meer van. Het rücksichtslos inzetten van beheersinstrumenten waarvan we de onderliggende werking onvoldoende in het snotje hebben, leidt op zijn minst tot onvoorspelbare uitkomsten. Een schrijnend voorbeeld daarvan treffen we aan in de randmeren. Dit jonge en kunstmatige water werd vlak na het zoet worden gekoloniseerd door waterplanten. Door de intensieve landbouw en fosfaten afkomstig van wasmiddelen, kregen de algen de overhand en verdwenen de waterplanten. Hoewel hier sprake van was een natuurlijke reactie van een systeem op een overmaat aan voedingsstoffen, zorgde vooral de periodieke groei van blauwalgen voor veel overlast. Sportvisorganisaties trokken hierbij overigens als eersten aan de bel, maar dat terzijde. Door een adequaat mestbeleid, ingenieuze zuiveringsinstallaties en het doorspoelen van de Veluwerandmeren met schoon water, verbeterde de situatie in genoemde wateren opvallend snel. Als aanvullende maatregel werd op het Wolderwijd ook nog eens 80% van de vis geruimd. Een maatregel die achteraf niet nodig bleek te zijn omdat het veel minder zwaar beviste Veluwemeer door het terugdringen van meststoffen net zo snel weer helder werd. De zuidelijke randmeren bleven in eerste instantie echter troebel. Ook hier werd als begeleide maatregel ingezet op het ruimen van bodemwoelende vis. Niet in één keer, maar continu, jaar in jaar uit. Geholpen door de sterk geïntensiveerde brasemvisserij op het aangrenzende Markermeer lukte het uiteindelijk om die vermaledijde wroetende vissen op het Gooi- en Eemmeer een lesje te leren. De gevolgen waren onverwacht én spectaculair. In twee jaar tijd zijn beide meren, waarschijnlijk dankzij de –in vergelijking met de Veluwerandmeren– zeer voedselrijke waterbodem, bijna volledig dicht gegroeid met fonteinkruiden. Watersport is inmiddels nagenoeg onmogelijk, sportvissen kun je eigenlijk vergeten en na het zwemmen tussen de kleverige slierten is het vanwege de zwemmersjeuk schurken geblazen. Bij aanlandige wind zorgen dikke lagen rottende planten tenslotte voor zowel zuurstofgebrek onder de kant alsmede stankoverlast. Door de ontstane zaadbank en een nagenoeg opgeruimde visstand, valt te verwachten dat we volgend jaar op de randmeren kunnen gaan voetballen. Vast staat dat de complete waterrecreatiesector met de gebakken peren zit. Maaien en het stopzetten van de visserij op bodemwoelende vis lijken op dit moment de enige remedie.

Moeten we dan terug naar troebel, algenrijk water? Zeker niet. Wel is een herbezinning van ecologisch beheer meer dan gewenst. Sturen op processen zoals het herstel van een natuurlijk(er) peilbeheer en het verbinden van natuur, maar ook het terugdringen van vervuilende stoffen leveren naar mijn bescheiden mening veel meer op dan het haastig en rigoureuus rotzooien in complexe relaties.

Marco Kraal, Hoofdredacteur